№ 8 Շաբաթ Յունվարի 24 1887 Շաբաթ Յունվարի 24 № 8

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1887 ԹՒԻՆ

Կը հրատարակուի Թիֆլիսում, նոյն ձեւով և նոյն պրոգրամայով: Մենք կը ստանանք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բոզարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշևի տանը:)

Կայսերութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր փոստային յարաբերութիւնները.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Անդրկովկասեան երկաթուղու գործունէութիւնը. Նամակ Ղուբայից. Նամակ Խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմական տագնապը Եւրոպայում. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ՖԵԼԻԵՏՕՆ. Իմ մտածմունքները.

ՄԵՐ ՓՈՍՏԱՅԻՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այն երևոյթը որ մեր մամուլը շատ քիչ բաժանորդ ունի համեմատելով ուրիշ երկիրների լրագրութեան հետ, մեծ մասամբ, ի հարկէ, պէտք է վերաբերել՝ մի կողմից մեր ինտելլիգենցիայի անտարբերութեանը դէպի ընթերցանութիւնը և մայրենի լեզուի չիմանալուն, իսկ միւս կողմից մեր ամբոխի տգիտութեանն ու անընթերցասիրութեանը: Բայց մասամբ էլ չէ կարելի չը խոստովանվել, որ մեր լրագիրները անհամեմատ աւելի շատ կը տարածվէին, աւելի շատ բաժանորդ կունենային, եթէ մեր երկիրը ունենար օրինաւոր և կարգաւոր հաղորդակցութեան ճանապարհներ ու փոստային կանոնաւոր յարաբերութիւններ:

Օրինակի համար, դէպի Անդրկովկասի շատ տեղերը փոստը Թիֆլիսից շաբաթը երեք անգամ է գնում միայն, նոյն իսկ երկու և մի անգամ. մեր երկրի շատ տեղերը, նոյն իսկ նշանաւոր գիւղաքաղաքներ և գիւղեր բոլորովին զուրկ են դեռևս փոստային որ և է յարակցութիւնից: Մեզ յայտնի են Երևանեան նահանգում մեծ և բազմամարդ հայաբնակ գիւղեր, որոնք լրագիր չեն ստանում փոստային յարաբերութիւնից կատարելապէս զուրկ լինելու պատճառով, ինչպէս, օրինակի համար, Աշտարակ գիւղը և Վաղարշապատը շրջապատող հարուստ և խոշոր շատ ուրիշ գիւղեր....

Բայց և որտեղ փոստը հասնում է, այնտեղ էլ չէ կարելի ասել, որ նա իր պաշտօնը ճշդութեամբ է կատարում, նոյն իսկ մեր միակ Անդրկովկասեան երկաթուղային գծի երկայնութեամբ:

Ներկայ 1887 թւին, սկսելով հրատարակել մեր թերթը, մենք շատ տեղերից գանգատներ ենք ստանում, որ մեր լրագրի համարները չեն հասնում բաժանորդներին: Անցնում է մի քանի օր,—և, ահա լուր ենք ստանում թէ բաժանորդները նոր են ստացել այն համարները, որ մեր հաշւով երեք, չորս օր առաջ պէտք է ստացած լինէին: Օրդուբաթից գանգատվում են թէ „Մշակը“ կանոնաւոր կերպով չեն ստանում, Կարսից մեր բաժանորդները գրում են մեզ թէ այս կամ այն համարը չեն ստացել, վերջապէս Անդրկովկասեան երկաթուղու գծի վրա գտնվող Աղստաֆա կայարանից տեղեկութիւն առանք թէ „Մշակի“ № 3-րդ ամենևին չէ ստացվել այդտեղ:

Վերջապէս, գոնէ այդ վերջին տեղի վերաբերմամբ տարակուսութիւնը պարզվեցաւ և յայտնվեցաւ, որ ոչ թէ խմբագրութիւնը չէ ուղարկել 3-որդ համարը, այլ այդ դժբաղդ համարը հետևեալ տարօրինակ վիճակին էր ենթարկվել: Երբ մենք մեր լրագրի 3-որդ համարը արդէն երկրորդ անգամ էինք ուղարկել Աղստաֆայի մեր գանգատվող բաժանորդներին, յանկարծ յետ ենք ստանում բաժանորդների մինից մեր ձեռքով գրված լրագրի բանդերօլը (խաչակապը), որի վրա զարմացմամբ տեսանք ոչ թէ միայն Աղստաֆայի փոստային դրոշմը, բայց և Բալախանի դրոշմը.... Ուրեմն փոստը՝ Աղստաֆայի համար նշանակված համարը փոխանակ Աղստաֆա ուղարկելու, նախ Թիֆլիսից ուղարկել է համարը Բալախան (Բագու), այնուհետև այնտեղից համարը նորից վերադարձել է Աղստաֆա և այդպիսով մեր Աղստաֆայի բաժանորդը Թիֆլիսից ուղարկած „Մշակի„ № 3-որդ ստացել է վրա վեցերորդ օրը.... Թիֆլիսից համարը գնացել է 13-ին յունվարի, Բալախան հասել է 17-ին, որ և երևում է բանդերօլի վրա խփած դրոշմից, իսկ նորից Աղստաֆա յետ է եկել, ինչպէս մեզ հաղորդում է մեր բաժանորդը, յունվարի 20-ին:

Եւ դեռ այս տարի փոխանակ անցեալ տարիներում մեր վճարած տարեկան 1 ր. 60 կոպէկի իւրաքանչիւր բաժանորդի համար, մենք վճարում ենք փոստին 18% լրագրի բաժանորդագնից, ուրեմն 1 րուբլի 80 կոպէկ փոստային ծախս իւրաքանչիւր բաժանորդի համար, ուրեմն տարեկան 1800 րուբլի պէտք է վճարենք հազար բաժանորդի համար:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Անդրկովկասեան երկաթուղու վարչութեան անտարբերութիւնը ապրանքները տեղափոխելու գործում, այլ ևս սահման չունի: Անընդհատ և մեծ քանակութեամբ ստացվող բամբակ, ցորեն, գարի մնում են ինչպէս Աղստաֆայի, այնպէս էլ երկաթուղու գծի ուրիշ նշանաւոր կայարաններում՝ շաբաթներով և ամիսներով դարսած: Փոքրիկ պլատֆորման բաւականութիւն չէ տալիս պարբերաբար ստացվող ապրանքների այդ նշանաւոր քանակութեանը և ահա նրանք մնում են մեծ մասամբ, բացօդեայ և նոյն իսկ առանց ծածկոցի (բրեզենտի), սպասելով որ մի օր հերթը կը հասնի և կը ճանապարհվէն իրանց նշանակած տեղը: Թէ այդ ժամանակամիջոցում ապրանքը որքան է փչանում, թրջվում, փտում և պակասում է՝ նշանակութիւն կարծես չունի երկաթուղու վարչութեան համար և վարչութիւնը կատարելապէս իրաւունք է համարում իրան արդարացնելու, պատասխանելով թէ՝ «վագօն չը կայ ազատ, կուղարկենք երբ վագօն կը լինի»:

Բայց մի՞լ ինչ անէ որ երկաթուղու վարչութիւնը բաւական թւով վագօններ չունի. ինչի չլինել չէ տալիս: Ամեն ամիս գծի վաստակները կրկնապատկվում, եռապատկվում են, իսկ ծախսեր նա չէ կամենում անել նոր վագօններ պատրաստելու:

Ի՞նչ է նշանակում ընդունած ապրանքները շաբաթներով, ամիսներով պահել. միթէ մեղք չէ վաճառականին: Նա իր [illegible] ուրիշ տեղերից ֆուրգօններով ճանապարհելիս երկաթուղու կայարանները (օրինակ Երևանից դէպի Աղստաֆա), հաշւում է որ իր ապրանքը վեցերորդ օրը Աղստաֆայում կը լինի, իսկ այդտեղից երկրորդ կամ շատ շատ երրորդ օրը կը հասնի Թիֆլիս, ուղիղ նշանակված ժամանակին, այնպէս որ նա յոյս է դնում թէ 8—9 օրից յետոյ իր ապրանքը Թիֆլիսում կը ծախվի լաւ վաստակով: Բայց նրա այդ յոյսերը զուր են անցնում. ապրանքները Աղստաֆա կայարանում ոչ թէ 2—3 օր, այլ 4—5 շաբաթներով ընկած են մնում:

Եւ ահա Աղստաֆայում կամ երկաթուղու մի

Ֆ Ե Լ Ի Ե Տ Օ Ն

ԻՄ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ես կարծում էի և մինչև անգամ համոզված էի, թէ մեզանում մեր գործերի մեծ մասը ձրի կամ, ինչպէս ասում են, ա զ գ ա ս ի ր ա բ ա ր չէ կատարվում. և այդ հանգամանքին էի վերագրում մեր գործերի դանդաղութիւնն ու անշարժութիւնը: Բայց հիմա գիտեմ, որ բոլորը մեզանում ազգասիրաբար էր և է: Ազգասիրաբար ընտրվում էր մեր տիրացուն և հոգևորական ամեն աստիճաններին բարձրանում ազգասիրաբար: Ազգասիրաբար էին ընտրում այս և այն ազգային երեցփոխ լինելու, նա ստանձնում էր իր պաշտօնն ազգասիրաբար և երբէք չէր ցանկանում ձեռքից ձգել այդ ձրի պաշտօնը՝ և ցկեանս պատրաստ էր մնալ նոյն պաշտօնում ազգասիրաբար: Ազգասիրաբար էին ընտրվում մեր հոգաբարձուները և այդ անունը մի անգամ իրանց վրա կրելով, իբր նշան ազգասիրութեան, երբէք յօժարամիտ չէին զրկվում այդ պատուանունից իսպառ հեռանալու, և նշանակեալ օրերում ազգասիրաբար ժողովներ էին կազմում, ազգասիրաբար վիճում, վիճաբանում, վըճռում և օրագրում, ազգասիրաբար տեսուչ և ուսուցիչներ ընտրում և արձակում, ազգասիրաբար աշակերտներ ընդունում, այսքան և այնքան ուսման վարձ նշանակում, կամ բոլորովին ձրի ընդունում ազգասիրաբար. դպրոցի պաշտօնեաներին յայսքան և այնքան դասեր և ռոճիկներ նշանակում, երբեմն-երբեմն էլ հ ա ւ ա ս ա ր ո ւ թ ե ա ն ս կ զ բ ո ւ ն ք ի ն ազգասիրաբար հաւատարիմ մնալով, ծխական, միջին և բարձր ու բարձրագոյն դպրոցներից աւարտողների մէջ զանազանութիւն չը դնելով, գրեթէ համահաւասար ռոճիկներ էին տալիս. ազգասիրաբար ծածկում էին իրանց պատուին յանձնված դպրոցի մանր ու խոշոր պակասութիւնները, որպէս զի ուրիշ ոտքը չը վիրաւորեն ազգասիրաբար. Նոյն իսկ ազգասիրութիւնից չարժված, նիւթական մասերի վերաբերեալ հ ա մ ա ր ա տ ւ ո ւ թ ի ւ ն և հ ա շ ւ ե տ ւ ո ւ թ ի ւ ն ը հրատարակելը վնասակար էին համարում և ամեն ինչ դ ա ղ ե լ ը՝ մեծագոյն ազգասիրութիւն: Ամենից բաղդաւորն այն ուսուցիչն էր, որ աչք ունէր և ազգասիրաբար ոչինչ չէր տեսնում իր պաշտօնի և պաշտօնակիցների դանցառութիւնը, ականջ ունէր, բայց չէր լսում գիտութեան ձայնը, բերան ունէր ու չէր խօսում իր համոզմունքը, այլ քարոզում էր այն, ինչ որ հրամայւում է ա ղ ա ն, մինչև անգամ երբ ցրտից կըծկըծւում, դողդում ու զողդողում էր խոնաւ ու մութ դասարանում, այդ բոլորը ազգասիրաբար տանում էր և երբէք մի տրտունջ չէր յայտնում, որ չը լինի թէ դպրոցի վարչութեան սրտին կպչի. երբ աշակերտները ասում էին. վարժապետ, մութն է դասարանը՝ գրածդ չենք տեսնում, ցուրտ է մրսում ենք. վառարանի ծուխն աչքերնիս կսկծեցնում, հոտը գլխներնիս ցաւեցնում է,—վարժապետը ազգասիրաբար յանդիմանում էր նոցա և ասում միթէ ձեր տներում աւելի լաւ դրութիւն ունէք, պէտք է ամեն չարիքի սովորէք. բնեցէք և դասերնիդ պատմեցէք: Երբ ուսուցչի այսպիսի պատասխաններն լսում էր տեսուչը և լսում էին հոգաբարձուները, ասում էին, լաւ ուսուցիչ է պ. Ի ք ս ը, հլու, հնազանդ, պարտաճանաչ, օրինապահ, կարգապահ, կամարար, իր պաշտօնին նուիրված և այլն և այլն. մի խօսքով մարդ, որից երբէք ոչով չէ լսել մի գանգատ, մի տրտունջ և իր իմացածներին ազգասիրաբար գաղում ու անում է այն, ինչ որ հրամայված է ազգասիրաբար, սկզբից ցվերջ կարող է դա մեզ պիտանի լինել:

Ես ազգասիրաբար եմ գրում այս տողերը. թուղթս, գրիչս, թանաքս, ժամանակս, սեղանս, որի վրա գրում եմ ես ազգասիրաբար եմ ձեռք բերել. գլուխս, որով մտածում եմ, կարճ ասել, ինքս գլխովին ազգասիրութեան արդասիք եմ. ազգասիրաբար ծնվել, ապրել, մնացել, մեծացել, կարդալ գրել սովորել և այս ամենը շարունակում եմ ազգասիրաբար: Ես կարծում եմ, որ այս յօդուածս էլ ազգասիրաբար կը տպվի, ազգասիրաբար կը կարդացվի և ազգասիրաբար կը [illegible]:

Ինչու այս մի քանի խօսքերը չը տպվի ազգասիրաբար, քանի որ մեր բոլոր տետրակներն ու տետրակները, մեր գրքոյկներն ու գրքերը, մեր օրաթերթերն ու օրընդմիջեայ թերթերը, մեր շաբաթաթերթերն ու ամսաթերթերը գրեթէ միմիայն ազգասիրաբար են յօրինվում, գրվում, չափվում, տպվում, տարածվում, կարդացվում, թարգմանվում, մեկնվում, պահպանվում և շարունակվում: Միայն Երևանի «Առողջապահական» թերթն էր, որ ազգասիրութիւնից զուրկ լինելով, տարեկան 42 ր. $25\frac{1}{2}$ կ. աշխատանք էր տալիս իր բաղդաւոր խմբագրին: Ազգասիրաբար մնում հետևեալ «Հիւսիսը», «Հիւսիսափայլը», «Փորձը», «Ճռաքաղը»: «Մասեաց Աղաւնին», «Կռունկը», «Վաճառականը», «Գարունը», «Հայկական Աշխարհը», «Փարոսը», «Դպրոցը», «Մանկավարժական թերթը», «Վարժարանը», «Մանկավարժանոցը», «Գործը», «Պսակը», «Երևանեան յայտարարութիւնը» և «Մեղուն», որի խմբագիրը բոլոր մեր խմբագիրներից բաղդաւոր գտնվեցաւ, որովհետև պսակ ու կենսաթոշակ ստացաւ և իր ապագան իսկ փառաւոր արաւ, այդ էլ ազգասիրութեան հակառակ: Խօսք չը կայ որ «Մեղուի» այս վերջին հակաազգասիրական պակասը կը լրացնէ «Кавказское Обозрѣніе» ռուս թերթը, բառ մարգարէութեան «Մեծին Սենեքերիմայ Արծրունւոյ»:

Մեր բաղաձայներից ազգասիրաբար ընտրված ձայնաւորները, որոնց ազգասիրաբար արգելվում է քաղաքային շահերին պաշտպան գալը, գնան Դանիելբէկի ժողովարանը, այնտեղ սովորէին հեղութիւն, համբերութիւն, և, ի միջի այլոց, սովորէին այս կանոնը ևս թէ՝ ինչ որ կամենում էք որ ձեզ չանեն մարդիկ, նոյնը մի արէք և դուք նոցա. կամ թէ՝ ինչ որ կամենում էք որ ձեզ անեն ուրիշները, դուք ևս նոյնը արէք նոցա: Այս կանոնը եթէ լաւ սովորեն մարդիկ, շատ բաղդաւոր կը լինէին, բայց աւելի ևս բաղդաւոր կը լինէին, եթէ սովորելուց զինի պահպանէին և գործ ևս դնէին այս «անյաւոր կեանքի» մէջ. այնուհետև ոչ ոք ոչխարի փող չէր ուտի և ևս իմ փողերը կը ստանայի ազգասիրաբար իմ բարեկամներից, որոնք, ինչպէս նկատում եմ, «առ ու կուլ» բառն աւելի լաւ են հասկանում, քան թէ վերոյիշեալ կանոնը:

ուրիշ կայարանում նստած վաճառականների գործակատարները անդադար ստանում են հետևեալ բովանդակութեան նամակներ և հեռագիրներ իրանց տէրերից:

«Հարիւր քսակ ալիւր, որ յանձնել ենք երկաթուղուն անցեալ դեկտեմբերի 15-ին, դեռ չեմ ստացել: Այժմ ալիւրը լաւ գնով է ծախւում, իսկ ես զրկված եմ միւում ապրանքից: Գնացէք կայարանի կառավարչի մօտ և խնդրեցէք որ առաւօտը անպատճառ ուղարկի ալիւրներս, եթէ ոչ՝ ֆուրգոն վարձեցէք, պուդին 15—18 կոպէկ վճարելով, առանց ուշացնելու ուղարկեցէք հին ճանապարհով դէպի Թիֆլիս իմ անուանը»:

Եւ շատ բնական է վաճառականի դատողութիւնը. ուղարկելով իր ապրանքը ֆուրգոնով, նա հաստատ գիտէ որ ամենաշատը 10 օրում ապրանքը կը հասնի Թիֆլիս, առանց փչանալու, իսկ երկաթուղու կայարանում մնալով՝ համ կը փչանայ, համ էլ կարող է 5—6 շաբաթ քաշել մինչև որ այդ փչացած ապրանքն էլ Թիֆլիս կը հասնի:

Վերջին ժամանակները ապրանքատէրերից մեծ մասը սկսեցին իրանց ապրանքները արդէն ուղղակի ֆուրգոններով և նոյն իսկ ուղտերով ուղարկել Թիֆլիս: Եւ դա, կրկնում ենք, կարծես թէ ոչինչ նշանակութիւն չունի երկաթուղու վարչութեան համար, որը ոչինչ հարկաւոր միջոցներ չէ գործ դնում վաճառականներին բաւականութիւն տալու և մեծ քանակութեամբ գծի վրա դիզված և շատ ժամանակից արդէն ընդունած ապրանքները շուտափոյթ տեղափոխելու ու տեղը հասցնելու: Ալստաֆայում, օրինակ, այս րոպէիս անշարժ դարսած դիզված են 140 վագոնից աւելի բամբակ, չամիչ, ցորեն, գարի, ալիւր,— որ ասել է թէ 84,000 փուդից աւելի ապրանքներ:

Բ.

ՆԱՄԱԿ ԴՈՒՐԱՅԻՑ

Յունվարի 17-ին

Անցեալ տարվայ վերջերից սկսած, այսինքն նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամիսներից Դուրայում մի զգալի, վնասակար ցաւ տարածվեց, որ դժբաղդաբար մինչև օրս էլ շարունակվում է այստեղ: Այդ կարմրուկ (корь, գըլըջա) կոչված հիւանդութիւնն է, որ գլխաւորապէս զոհեր է տանում երեխաներից: Մինչև այսօր քառասունից աւելի մանուկներ մինչ տասն և հինգ տարեկան հասակը մեռել են միայն Դուրայում, իսկ թէ որքան մեռել են և գաւառի գիւղերում, այդ դեռ հաշւի տակ է մնացել և ըստ երևոյթին աւելի շատ թւով մահերի դէպքեր պատահում են այնտեղ, տարածված կարմրուկ հիւանդութիւնից: Այդ հիւանդութեան պատճառը շատերը զանազան տեսակ են մեկնում, բացատրում: Ոմանք ծերերից հաւատացնում են, որ այդ հիւանդութիւնը նրանից է, որ այստեղ ձմեռվայ մօտ պատահեցան մեծ հողմեր, չը տեսնված տաք քամիներ և նրանք հէնց այդ տարափոխիկ հիւանդութիւնների պատճառ եղան: Իսկ բժշկական հետազօտութիւնից երևաց որ Դուրայի մթնոլորտը անմաքուր է և ապականված է ամեն տեսակ միազմներով, քանի որ այստեղ ոչինչ ուշադրութիւն չեն դարձնում առողջապահական, սանիտարական պահանջներին: Շատ տեղերում Դուրայում կան այնպիսի խրճիթներ, որոնց բնակիչները աղքատութեան շնորհիւ ապրում են մերկ, պատառոտած ցնցոտիներում և խիստ անմաքրութեան մէջ: Այդ անմաքրութիւնից առաջ է գալիս, բուրում է անտանելի գարշահոտութիւն, և այդ պատճառով էլ օդը ապականվում է, թունաւորվում միազմներով: Այստեղ գրեթէ տուն չը կայ, որ վարակված չը լինի կարմրուկ հիւանդութիւնից և շատ տներում՝ ռուսներից, հայերից, հրէաներից և թուրքերից կարմրուկը զոհեր է տանում: Քանի դէպքեր կան, որ այժմ ծանր կերպով հիւանդացած են հասակաւոր մարդիկ: Իմ կարծիքով, լաւ կանէին, եթէ կարգին ուշադրութիւն դարձնէին միջոցներ ընդունելու համար այդ կորստաբեր հիւանդութեանն առաջն առնելու: Լաւ կանէին, եթէ ոչնչացնէին բոլոր հագուստեղէնները և շորերը կարմրուկ հիւանդութիւնից մեռածների և աշխատէին ամենայն կերպ հնար գտնել մաքրելու օդը, որ անկասկած հիւանդին վնասում է իր կեղտոտութեամբ: Միջոցներ, հնար և ջանքեր անշուշտ հարկաւոր են, ապա թէ ոչ կը սպառնայ այդ ցաւը ամենքին և անդառնալի վնասներ կը հասցնէ: Ցաղնապը մօտ է և շուտափոյթ հարկաւոր է նրա առաջը կտրելու համար ընդունել խելացի միջոցներ:

Դուրայում այս տարի սաստիկ ցրտեր է անում: Քանի օր է, որ ձիւն է գալիս այստեղ, իսկ շրջակայքի գիւղերում գալիս է ձիւնը աւելի շատ և պատմում են ականատեսները, որ մի քանի կողմերում, ինչպէս, օրինակ, Միւշկիւրում, ձիւնը բարձրացել է մինչև կէս գազ: Տասն օր առաջ երկինքը այստեղ ամպամած էր, օդը թանձր մառախուղով պատած էր, թէև ձիւն չէր գալիս, սակայն և այնպէս սաստիկ ցրտեր էին անում և լինում էին սարսափելի բուքեր և սառնամանիքներ:

Այստեղ բացի կարմրուկ հիւանդութիւնից ևս տարածված է (թուրքերի մէջ միայն) հարինք (тифъ, տաքթալաղ) հիւանդութիւնը: Առաջ շատ զոհեր էր տանում, իսկ հիմա պակասել է:

Մի հրէայ կին այս օրերս ծնեց Դուրայում երեք որդի՝ 1 արու և 2 էգ: Նորածինները յաջորդաբար, օրամէջ, մեռան մէկը միւսից յետոյ: Իսկ մայրը կենդանի է:

Միւս փոստով պատրաստում եմ խմբագրութեանդ ուղարկելու մի թղթակցութիւն այստեղ բացված գրադարանի մասին:

Մ. Ս.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ախալցխա, 19 յունվարի

Կարդալով «Մշակի» 1 համարում Յովհաննէս Մալխասեանցի նամակը՝ հարկ եմ համարում բացատրել գործի ճշտութիւնը: Իմ կապալառութեան սկզբում—1882 թւականին—սուլթացիք կամենում էին կառավարչայ ժամանակվայ սովորութեան համեմատ՝ անձնիշխան օգտվել եկեղեցական «Թօղալ» և «Դ.ատանա» ամենապտղինաւոր աւրալների հողերում: Ես նոցա առաջարկեցի վերատնել որոշ գրաւոր պայմանով, այն ինչ նոքա ուզում էին անպայման միայն տասանորդ վճարել: Ցանկալով, որ այդ ձևով նոցա արելը եկեղեցուն մշտնջենապէս վնասակար է, հետևաբար և ինձ իմ կապալառութեան ժամանակամիջոցում, դաշնագրիս զօրութեամբ տուի պայմանով ուրիշ ցանկացողներին: Եկեղեցու շահերի դէմ գործողների օգնութեամբ՝ սուլթացիք ձեռք բերին հաշտարար միջնորդի հրամանը—այդ աւրալները թողնել սուլթայոց շահեցողութեան տակ և տանել միայն տասանորդ: Այդ պատճառով ես ստիպված էի ինձ հետ պայման ունեցողների հետ վերջացնել, տուգանքներ վճարելով և անբաւականութիւնների առաջն առնել: Սուլթացիք առանց իմ թոյլտւութեան օգտվեցան այդ աւրալներով և ես դատաստանական կարգով հաստատեցի եկեղեցու իրաւունքը—տալով կատարողական թերթը՝ սուլթացիներից յետ առնել բոլոր իրանց ապօրինի տիրածները և կամ նոցա արժէքը իրանց օգտված ժամանակվայ գներով: Այդ գործի վճռվելը երկու տարի տևեց և մինչև այդ կորցրած իրաւունց հաստատելս՝ ես ահագին ծախսերի և վնասների ենթարկվեցայ: Միւս կողմից թէպէտ և իջաւ մթերքների գինը՝ այնու ամենայնիւ ես համաձայնեցայ դատաստանական վճռին կատարումն տալ. փողի տեղ ստացայ խոտի մէկ մասը և, փող չը լինելու պատճառով, ստիպված էի գիւղի մէջ թողնել: Թշնամաբար մէկ գիշեր իմ ունեցած խոտերը բոլորովին այրեցին, որպիսի դէպքը առաջին անգամն էր պատահում Սուլթա գիւղում: Գործից յետոյ, ի հարկէ, ես չէի կարող համաձայնվել խոտ ստանալ, քանի որ պահելու տեղ չունէի: Գործին տեղեակ մարդիկներին պարզ պէտք է լինի, որ եթէ իմ տեղը զեղծող կամ նեղացնող մի կապալառու լինէր՝ մինչև այժմ արդէն իր փողը, արդարացի պահանջը ստացած էր. որովհետև այն՝ ինչ որ ես գիւղացիներից ստանալու եմ, չորս տարի առաջ ինձանից դուրս է եկած: Հաշտարար միջնորդի այդ տեսակ կարգադրութեան դէմ առանց օրինական որոշեալ ժամանակը կորցնելու, գանգատուի և ապացոյցներով հաստատեցի եկեղեցու իրաւունքը և այս վերջին օրերումս գլխաւոր կառավարչապետի խորհրդի կարծիքը ուղարկվեցաւ Պետերբուրգի սենատը—ընդունել իմ խնդիրը և անտեղի համարել հաշտարար միջնորդի կարգադրութիւնը: Այս իմ աշխատանքը, ի հարկէ, չէր կարող գնահատել ինձ դէմ գրող երիտասարդը և ես էլ նրանից չեմ սպասում այս տեսակ ծանր հարցերի տեղեակ լինելը, մանաւանդ, որ թոյլ պարզամտութեամբ նա կարծում է, թէ տէրութեան օրէնքը իրաւունք է տալիս մթերքի բարձր գին ունեցած ժամանակ անձնիշխան տիրել և մի քանի տարիների շրջանում դատաստանական և այլ ծախսերի ենթարկվելուց յետոյ, չնչին գնի ժամանակ նոյնութեամբ վերադարձնել: Արդեօք ինչու պատերազմի և հացի թանգութեան այլ միջոցում ժողովուրդը նեղութիւն է կրում, երբ, նրա կարծիքով, հացի ամբարները կարելի է բռնի զօրութեամբ դատարկել և ապա մեր ազատ կամքով, երբ կամենանք՝ վերադարձնենք: Եթէ եկեղեցական կալուածքից այդքան եկամուտ է ընտացվում, ապա ինչու պարոնի գոված Բարսեղեան քահանայի կառավարչական հաշւի մէջ իմ վճարած կապալագրամից շատ պակաս է երևում նորա ցոյց տուած արդիւնքը, որպիսին և մանրամասն քննութեան կարօտ է, չը նայելով որ 1880—1881 թւականներում հացի գինը այժմեան գնից վեց անգամ բարձր էր և դեռ նորա ժամանակ հողաբաժին (падѣлъ) եղած չէր, նոյնպէս և բերքը անվնաս էր, իսկ այժմ հողաբաժնով մեծ մասամբ պակասել են եկեղեցու արդիւնքները: Վերջին ժամանակներս ցրտահարութիւնը և թէ այլ պատահական դէպքերը ահագին վնաս տուին կալուածներին: Մալխասեանցի դրածի իւրաքանչիւր խօսքին պատասխանելը իմ կողմից միանգամայն աւելորդ եմ համարում, թողնելով գործին տեղեակ հասկացողներին որոշել տասանորդի և անձնիշխան տիրապետութեան տարբերութիւնը: Խնդրում եմ հոգևոր իշխանութիւնից ուշք դարձնել այդ աւրալների իրաւունքը եկեղեցուն տալու վրա, որ հողաբաժնով հաշտարար միջնորդը տուած է սուլթացոց, իսկ գործին անտեղեակ պարոնին խորհուրդ եմ տալիս չը գրել նախ, քան տեղեակ չը լինի գործին:

Արշակ Ցախորջանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳՕՐԻՑ մեզ գրում են: «Անցեալ շաբաթ օր, ամսիս 17-ին և նախընթաց գիշերը այստեղ և շրջակայքում այնքան խոր ձիւն էր եկել և սարսափելի քամի էր, որ անկարելի էր լինում տանից դուրս գալ: Ձիւնի խորութիւնը մի արշինի էր հասնում, այնպէս որ Թիֆլիսից Բաթում գնացող երկաթուղու գնացքները այլ ևս իրանց երթևեկութիւնը չը կարողացան շարունակել և այն օրը այստեղի իջևանում կանգնեցան: Լսում ենք, որ Գօրուց ոչ հեռու գտնվող գիւղից եկող երկու գիւղացիք՝ սաստ քամուց և ձիւնից սառեցան

Ի դէպ, Գանէլբէկը մի ազգասէր, բայց աւելի կրօնասէր ոմն է, նա շատ գեղեցիկ կերպով հասկացել է թէ «ինչ է արդեօք այս կեանքն անցաւոր, ով է արդարը և ով մեղաւոր». և այս մեղաւորներին շաբաթը մի անգամ ժողովում է իր սեփական տաճարի մէջ և ազգասիրաբար քարոզում «Տիրոջ խօսքը»: Շատ հետաքրքիր են նորա քարոզները. նա միշտ անհերքելի ճշմարտութիւններ է քարոզում իր 800-ից բաղկացած փոքրիկ հօտին, որոնք վխտում են Երևանի և Էջմիածնի շուրջը: Նա ասում է. քաղցածին հաց է պէտք, ծարաւին՝ ջուր. մերկին՝ հագուստ. անխելքին՝ խելք. անճարին՝ ճար. ագէտին՝ գիտութիւն. անգրագէտին՝ կարդալ ու գրել. անտէրին՝ տէր. անհողին՝ հող, անփողին՝ փող. անկնոջ՝ կին, անմարդին՝ մարդ. անհոգուն՝ հոգի, անմտին՝ միտք. հիւանդին՝ առողջութիւն. առողջին՝ գործ. գործին՝ պարագլուխ, հօտին՝ հովիւ. ես եմ ձեր հովիւը և դուք էք իմ հօտը. ձեր բուրդն ու կաթը, ձեր միսն ու մորթին, ձեր արիւնն ու մարմինը՝ քանի որ դուք ապրում էք իմս է, իսկ երբ կը մեռնէք, ձեր մարմինը կը տամ հողին, իսկ ձեր հոգին մեր Լութերին և նա կը յանձնէ Յիսուսին, որում փառք յաւիտեանս ամէն: Եւ այս բոլորը կատարում է ազգասիրաբար, ձրի, ասելով՝ «ձրի առէք և ձրի տուէք». ժողովուրդն էլ ձրի ստանում է նորա իմաստութիւնը և տալիս է նորան ձրի՝ հաց, հագուստ, ապրուստ և ամեն բան, ինչ որ պէտք է իրան. կեցցէ հայութիւնը, ուր ամեն ինչ ազգասիրաբար է:

* * *

Այս օրերս կարդացի «Աղբիւր» ամսագրի մէջ հետևեալ առաջարկութիւնը:

«Ինչ բան է արդեօք մեր կեանքն անցաւոր.
Ո՞վ է արդարը և ով մեղաւոր:
Լաց ենք լինում միշտ, ծիծաղում, խնդում,
Բայց ինչու համար—ով է իմանում:
Կա՞յ արդեօք մի մարդ աշխարհիս վերայ,
Որ այնպէս զգայ, թէ ինքը չը կայ.
Թէ ինչ էր առաջ, ինչ կը լինի յետոյ
Երևակայէ չէ ութիւն չը գայ:
Կա՞յ արդեօք սահման բուն տարածութեան,
Ո՞ւր են ծայրերը ստեղծագործութեան,
Կամ ինչ ասել է «յաւիտենական»,
Ո՞ւր է դրա սկիզբն և ո՞ւր է վախճան»:
—Եթէ մէկն այսպէս դժուար հարցերով
Տանջելու լինի իր միտքն օրերով,
Ի՞նչ դեղ ու ճար կայ այդպիսի անձին,
Ինչո՞վ կը սփոփէ իր սիրտն ու հոգին:

Պատասխան. Հանգուցեալ պարոն, ով չէ ճանաչում նրան, միշտ սիրում էր այսպիսի հարցերով զբաղեցնել իր հետաքրքրող միտքը, բայց ոչ ոք չգտաւ երբէք որ կարողանար նրան վճռական և գոհացուցիչ պատասխան տալ: Միմիայն իմ քեռի տէր-Բարսեղը, Աստուած հոգին լուսաւորէ, երբեմն երբեմն իր քարոզներում կը հանդարտեցնէր պարոնին՝ ասելով. Մելիք, եթէ կարդալ իմանայիր, այդ բոլոր հարցմունքներից պատասխանը կը գտնէիր ս. Գրքերի մէջ. և պարոն գոհ էր մնում այդքանով: Քեռուս սոյն պատասխանը տալով յիշեալ հարցերն առաջարկող բարեկամիս, մի և նոյն ժամանակ այս ես կաւելացնեմ թէ, սիրելի բարեկամս, եթէ համբերութիւն և պատարաստութիւն ունես, կարդա՛, բացի ս. Գրքերից, նաև անցեալի և ներկայիս փիլիսոփայական ամեն ուղղութեան վերաբերեալ վարդապետութիւնները և ես միանգամայն համոզված եմ, որ հարցերիդ պատասխանը վուլի կը գտնես այնտեղ: Կը ցանկայի մի և նոյն ժամանակ ոչ մի քանի դար էլ ապրէիր այսուհետև, ապա այդ հարցերի այն մասերն էլ, որ դեռ ես հաւանական կերպարանք ունին, թերևս մի քանի դարուց յետոյ ապացուցական մեթոդի տակ դրված լինէին և քո եսը՝ աւելի ևս բաւարարութիւն կը ստանար իր հարցասէր բնաւորութեան համար. ահա այս է իմ պատասխանը և կը յուսամ որ կուղարկէք ինձ ձեր խոստացած «կարմիր գիրքը», իբրև պարգև:

* * *

Եթէ ինձ կը ներես, մի քանի համարձակ առաջարկութիւն էլ ես կանեմ:—Ո՞վ է իմանում, ինչ է պատճառը որ մենք, հայերս, միշտ վճռելի խնդիրները թողած՝ անվճռելի խնդիրների ենք դիմում և միշտ ձեռնունայն յետ դառնում: Ո՞վ է իմանում, ինչ է պատճառը որ մենք՝ Տէր-Գէորգեանցի Մայրենի լեզուն դեռ չը վերջացրած՝ սկսում ենք իսկոյն կարդալ Սոկրատ, Դարվին, Բէն, Ջոնսոն, Կոնտ, Հէգել կամ Հերբարտ: Ո՞վ է իմանում, ինչ է պատճառը որ մենք դեռ մեր բնակարանն իր շրջակայքով չը ճանաչած, գիտենք արդէն թէ Միացեալ-Նահանգներում քանի վերստ վարելահող, արօտատեղ, անտառ, անապատ ու սարատ կայ, քանի սպիտակ ու կարմիր մարդ, զաղան, թռչուն, սողուն ու գազան կայ. քանի աղբիւր, վտակ, գետակ, լճակ ու ջրվէժ կայ:

Ո՞վ է իմանում, ինչ է պատճառը որ հայը սիրում է, յարգում է, հաւատարմութեամբ պահպանում է միշտ այն, ինչ որ իւրը չէ. խօսում է, պաշտպանում է գրաւոր և բանաւոր այն, ինչոր օտարին է սիրում ու փափագում. հնազանդ է, օրինապահ է, կարգապահ չէ միշտ այնտեղ՝ ուր իր վրա հսկողը հայ չէ:

Այսպիսի շատ առաջարկութիւններ կարող էի անել բանաստեղծ փիլիսոփայ բարեկամիս, բայց վախենում եմ որ միւս նամակիս համար նիւթ չը մնայ. ուստի և վերջացնում եմ:

Ծանօթութիւն: Կալուածքներս ընծայ այն անձին, որ կարող է լաւագոյն լուծել առաջարկածս խնդիրները, բայց զգոյշ լինի և չասէ թէ այդ բոլորի պատճառը հայի անկրթութիւնը, տգիտութիւնը, անմիաբանութիւնը, ցեղական կամ ժառանգած վարք ու բարքն է և այսպիսի պատասխանները:—Այդպէս ասողներին իսկոյն պիտի հարցնեմ թէ մեր գործերը ում ձեռքին են՝ կրթված, գիտուն, միաբանութեան օգուտը հասկացող և բարի վարք ու բարքի տէր մարդկանց՝ թէ ընդհակառակը. ինչու չեն այդ գործերն առաջ գնում, եթէ ընտիրների ձեռքումն են, եթէ ոչ, ուր են մեր ընտիրները. ինչու չեն իրանց օրինակով առաջնորդում հասարակութեան. ինչու 12 առաքեալներ կարողացան իրենց գիտցածն ընդհանրական անել բարբարոսական դարերում, իսկ 12 գիտնական հոգաբարձուներ չեն կարողանում մի դպրոց բարեկարգել ժամանակիս ոգւոյն համաձայն:

Շահաբ

ճանապարհի վրա, դեռ քաղաքին չը հասած։»

—

Մեզ գրում են ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ հետևեալը։ «Ռաֆայէլ Պատկանեանի օպէրացիան արուեստ Մոսկվայում շատ յայտնի բժշկապետ Ալիֆանովսկին և շատ աջողակ կերպով։ Մոսկվայի հասարակութիւնը վճռել է բանաստեղծին մի չքեղ հացկերոյթ տալ։ Հացկերոյթին կը մասնակցեն 25—30 հոգի։ Մոսկվայի հայոց կոլոնիան շատ լաւ ընդունել է բանաստեղծին և շատերը այստեղի հայերից այցելում էին նրան, երբ նա պառկած էր կլինիկայում։ Պատկանեան մանրամասնաբար նկարագրել է իր ճանապարհորդութիւնը և Մոսկվայի կեանքը։ Այստեղից նա մտադիր է երթալ Պետերբուրգ, իր զառամեալ հօրը և մօրը տեսնելու համար։»

—

Մեզ գրում են որ ինչպէս Օդեսայում, այնպէս էլ ԽԱՐԿՕՎ քաղաքում, հրամայված է նոտարներին երկու ամսվայ միջոցում արձակել իրանց գրասենեակներից բոլոր հրէայ գրագիրներին։

—

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեր թղթակիցը մեզ գրում է։ «Քաղաքային գործերը գնում են դանդաղ և մինչդեռ Ռոստով քաղաքը պ. Բայկովի գլխավորութեան տակ օրից օր առաջ է գնում և կատարելագործվում է, նախիջևանցիք անդորր քնի մէջ ընկղմված, ոչինչ չեն անում և ոչինչ մտադիր չեն անելու։ Ջրանցքի հարցը յարուցված է դեռ եւս 1882—1883 թւերին, և վճռված էր համարվում, իսկ մինչև այժմ բացի խօսակցութիւններից, կամ ինչպէս ասում է Համլէտ՝ «բառերից, բառերից և բառերից», ուրիշ ոչինչ չենք տեսնում։ Այո, նախիջևանցիք շարունակում են մինչև այժմ հպարտանալ թէ իրանց քաղաքը պարտք չունի,—ինչ պարզամտութիւն. միթէ ջրանցքի բացակայութիւնը, սալայատակների բացակայութիւնը, փողոցների լուսաւորութեան բացակայութիւնը՝ պարտք չէ։ Այդ չէ ուզում հասկանալ նախիջևանցին և դա է պատճառը որ Նախիջևանը Ռոստովի հետ համեմատելով՝ մի գիւղ է, աւելի ոչինչ։ Նախիջևանցիք միաբերան խոստովանվում են, որ քաղաքագլխի արժանի մարդ չը կայ քաղաքում, և երևի, ասում են ոմանք, հարկաւոր կը լինի մեզ դիմել Թիֆլիս, այնտեղից մի քաղաքագլխացու բերել տալու համար։ Եթէ դուք, թիֆլիսեցիք, ձեզ համար արդէն քաղաքագլուխ ընտրել էք և ձեր մէջ մի աւելորդ քաղաքագլխացու ունէք, հաղորդեցէք մեզ այդ մասին։»

—

ԲԱԳՈՒԻ Մարդասիրական ընկերութեան խորհուրդը խնդրում է մեզ տպել, որ համաձայն Բարձրագոյն հաստատված ընկերութեան կանոնադրութեան 17 և 26-րդ յօդուածների, ներկայ յունվարի 31-ին, շաբաթ օր, երեկոյեան 5 ժամին, Բագուի Նորաբաց Բօրայի դահլիճում տեղի կունենայ ընկերութեան ընդհանուր ժողովի նիստը, ուր կը քննվին անցեալ 1886 թւի դրամական հաշիւները, կը քննվի և կը հաստատվի ներկայ 1887 թւի համար խորհրդի կազմած նախահաշիւը և կը վճռվին ընթացիկ գործերը։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ մեզ գրում են։ «Ալէքսանդրապօլի գաւառի մի քանի տեղերում գիւղացիները ծախած լինելով իրանց վերջին ցորենը, այս տարի նոր ցանքսերի համար շատերը նրանցից ամենևին ցորեն չեն ունենայ, այնպէս որ իրանց ցանքսերի համար ստիպված կը լինեն ցորեն փ ո խ ա ռ ն ե լ ի հարկէ գիւղի չարչի-ագահներից։

—

ԱՂՍՏԱՖԱՅԻ մեր բաժանորդներից մեկն ուղարկել է մեզ «Մշակ» լրագրի № 3-ի բանդերօլը, որի վրա պարզ երևում է ԲԱԼԱԽԱՆԻ փոստի դրոշմը և գրում է մեզ. «Ձեր լրագիրը փոխանակ ուղղակի Թիֆլիսից ստանալու, ես ստացայ Բալախանից (որևէ Բագուից) վրա վեցերորդ օրը։ Շուտով երևի մեր փոստը կուղարկի «Մշակը» դէպի Նիւ-Եօրկ և այնուհետև համարը Նիւ-Եօրկից յետ կը գայ Աղստաֆա։»

—

Գօրայի բնակիչ պ. Յարութիւն Մէլիք-Դադայեան նուիրել է «Մշակի» տարեկան օրինակը Գօրայի հայոց ծխական ուսումնարանին։

—

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻ երկու բնակիչներ պ.պ. Կարապետ Քէչէճեան և Գէորգ Մէքսիսեան նուիրել են յօգուտ Եկատերինօդարի հայոց ծխական դպրոցի «Մշակի» մի օրինակը։

—

Մեզ գրում են ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ որ այդ տեղի յաջորդ Յովսէփ վարդապետ Փինաչեան նուիրել է Հին-Նախիջևանի հայոց դպրոցների նորաբաց գրադարանին 46 հատ մեծ և փոքր գրքեր։

—

ԽԱՆԼԱՐ գիւղից մեզ գրում են, որ այդ գիւղի բնակիչներից 30 հոգի համաձայնել են իրանց մէջ մի որոշ գումար, որով բերել են տալիս իրանց համար հայոց լրագիրներից մի մի օրինակ։ «Մշակի» այս տարվայ բաժանորդագինը արդէն ստացանք այդ պարոններից։

—

Պետական կալուածների մինիստրը, ինչպէս հաղորդում են Մոսկվայի լրագիրները, խոստանք է տուել 20 հազար րուբլի գործ դնելու Անդրկովկասում այգեգործութիւնը զարգացնելու համար։

—

Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ վրաց հնութիւնների հետազօտող Գ. Սարինին վերջացրել է իր այն մեծ աշխատութիւնը ռուսերէն լեզուով, որը բովանդակում է իր մէջ վրաց եկեղեցու հին պատմութիւնը և որը շուտով լոյս կը տեսնի։

—

Ռուս ճանապարհորդ Ելիսէեվ վերջացրել է իր ճանապարհորդութիւնը Փոքր-Ասիայում։ Շուտով նա կը վերադառնայ Պետերբուրգ։ Ինչպէս երևում է պ. Ելիսէևի նամակներից, Թուրքիայում նրա հետ շատ փորձանքներ են պատահել. Նրա կօլլեկցիաների մի մասը յափշտակել են աւազակները։ Թուրք կառավարութիւնը Ելիսէևին ռուս լրտեսի տեղ ընդունելով, ձերբակալել է նրան, խլել է նրանից մի քանի քարտէզներ և թղթեր, և մի քանի օր պահել է ժանդարմների խիստ հսկողութեան ներքոյ։ Ռուս ճանապարհորդը բողոքել է բոլորի մասին Պօլսի ռուսաց դեսպանատանը։

—

Պետական կալուածների մինիստրութիւնը ներկայումս մշակում է քանի մի միջոցներ, որոնցով կարելի լինի նպաստել խաղողի մշակութեանը և գինեգործութեանը։ Այդ նպատակի համար, ինչպէս հաղորդում են Մոսկվայի լրագիրները, մտադրութիւն կայ վերացնել ակցիզային վերահսկողութեան մի քանի ձևականութիւնները. այդպէս, օրինակի համար, այն դէպքում, երբ ակցիզային ստեղծանաւորը՝ իր ժամանակին չէ գալիս կնքած գործարանը բանալու համար, իրանք այգետէրերը կարող են քանդել կնիքը և բանալ։ Մտադրութիւն կայ նոյնպէս հեշտացնելու պ ա տ ե ն տ ա ն ե ր ի ձեռք բերելը։

—

Յայտնի է, որ պետական խորհրդի Բարձրագոյն հաստատված կարծիքով՝ Անդրկովկասեան մահմեդականները զինուորական ծառայութեան փոխարէն՝ պէտք է դրամական տուրք վճարեն։ Մի քանի օրից յետոյ Կովկասեան կառավարչապետի խորհրդում պէտք է քննութեան ենթարկվի այդ հարցը, և պէտք է որոշվի տուրքի քանակութիւնը։ Ինչպէս երևում է, խորհրդին կը մասնակցեն և Անդրկովկասեան մի քանի նահանգների նահանգապետները։

—

Ծ խ ա խ ո տ ի մ ե ն ա վ ա ճ ա ռ ո ւ թ ե ա ն մասին տարածված լուրերը, ինչպէս հաղորդում են Պետերբուրգի լրագիրները, այնպէս ազդեցին Պետերբուրգի ծխախոտի գործարանատէրերի վրա, որ նրանցից մի քանիսը արդէն վճռեցին փակել իրանց գործարանները։ Մի նշանաւոր գործարան արդէն փակվեցաւ։

—

Յունվարի 10-ին, Մոսկվայում, համեստ կերպով տօնվեցաւ ռուսաց դրականութեան մէջ յայտնի Պ. Դ. Բօբօրիկինի քառասնամեայ յոբելեանը։ Բօբօրիկին յայտնի է ռուս դրականութեան մէջ իբրև ազատամիտ պուբլիցիստ, և շնորհալի բելլետրիստ ու դրամատուրգ։

—

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ այս րոպէիս ակնադետող ցրտերին շատ դժուար է լինում մտնել մեր քաղաքի փոստատունը այն անձանց համար, որոնք փոստի հետ ամեն օր գործ ունեն։ Փոստային շինութիւնը կամ ամենևին չեն տաքացնում, կամ գուցէ ինքն շինութիւնը այն տեսակ շինութիւն է, որ տաքութիւն չէ պահում։ Բոլոր ծառայողները վերարկուների մէջ կծկված են, իսկ բոլոր այցելուները, ստիպված լինելով փոստատուն մտնելուն պէս, չը նայելով ցրտին, դեռ իրանց գլխարկները հանել ու բազմութեան պատճառով սպասել իրանց հերթին մի ծրար յանձնելու կամ ստանալու համար,—վտանգի մէջ են միշտ հիւանդանալու։

—

Մեզ գրում են ԲԱԳՈՒԻՑ, որ «Մարդասիրական ընկերութեան» և կրակի դէմ ապահովութեան ընկերութեան մէջ հաշիւները նորերումս այրված դպրոցի շինութեան վնասների վերաբերմամբ, վերջացրած կարելի է համարել։ Արդէն երկու ընկերութիւնների կողմից համաձայնութիւն է կայացել և ստորագրութիւն է տուած միմեանց, որով ապահովական ընկերութիւնը պարտաւորվում է «Մարդասիրական» ընկերութեան բոլոր կրած վնասների համար վճարել այդ վերջինին 3,663 րուբլի։ Փողը դեռ յանձնված չէ։

—

Ամսիս 16-ին, ինչպէս մեզ գրում են, ԲԱԳՈՒԻ կլուբի դահլիճում տրվեցաւ բարեգործական նպատակով մի հայերէն ներկայացում։ Խաղացին Գ. Սունդուկեանցի «Քանդած օջախ» պիէսան, որից յետոյ կար պարահանդէս։ Ածում էին եւրօպական և ասիական երաժիշտները։ Խաղը, ինչպէս վկայում է թղթակիցը, լաւ տպաւորութիւն թողեց հանդիսականների վրա։ Աչքի ընկնող պակասութիւնն այն էր, որ խաղացողներից գրեթէ ոչ մին գ ր ի մ չէր գործածել։ «Տիկին Ներսէսեան՝ Յովսէփի ա ղ ջ կ ա յ դերում, գրում է թղթակիցը, մի քանի տեղերում մինչև անգամ շատ լաւ էր, տիկին Պօպօվեանց յաջող կերպով էր կատարել Ս ա լ օ մ է ի դերը, իսկ օրիորդ Արէշեան՝ Խ ա ս օ ի դերում ցոյց տուեց որ ունի համարեա թէ բոլոր արժանաւորութիւնները դերասանուհի լինելու համար. մեզ քիչ է պատահել տեսնել այդ աստիճան յարմար շարժուածքներ, խօսակցութիւն և ձայնի ճկուն եւեէջներ։ Տիկին Եսանդուլեանց շատ դուրեկան կերպով երգեց։ Հասարակութիւնը նրան կրկնել տուեց։ Մնացած թատրօնասէրները իրանց խաղով պակաս չը նպաստեցին խաղի կենդանութեանը։ Թէ որքան է եղել ներկայացման արդիւնքը, դեռ յայտնի չէ։»

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են, որ այնտեղի հայոց ուսումնարանի ուսուցչական խումբը պատրաստվում է բարեկենդանի տօներին ներկայացում տալու։

—

Պետերբուրգում հարց է յարուցված բանալու մի բարձրագոյն առևտրական իգական դպրոց։

—

Այս տարի Թիֆլիսում թէ հայոց, թէ ռուսաց և թէ վրաց լեզուներով հրատարակվող պարբերական հրատարակութիւնները թւով ինն են։ Այժմ այդ ինն պարբերական հրատարակութիւնները ք ա ղ ա ք ի ց դ ո ւ ր ս ուղարկում են ընդամենը չ ո ր ս հ ա զ ա ր օ ր ի ն ա կ։

—

ՊՕԼՍԻՑ մեզ գրում են, որ «Մասիս» շաբաթաթերթը ներկայ տարվանից սկսած հրատարակվում է պ. Արփիար Արփիարեանի (Հայկակի) խմբագրութեամբ։

—

Թիֆլիսի դատաստանական պալատը վճռել է Անտօն Դօրդանովի և Սօֆիա Տէր-Մկրտչեանի վճռաջինջ գանգատը ներկայացնել սենատին, իսկ Մինաս Տէր-Յովհաննեանի խնդիրքը՝ թողնել առանց հետևանքի։

—

Փետրվարի 14-ին, ինչպէս արդէն յայտնել ենք, Թիֆլիսի Ժողովարանում կը կայանայ մի նուագահանդէս յօգուտ թատրօնական ֆօնդի։ Այս նուագահանդէսը կրկնվում է տարուց տարի և ամենայն տարի նոյն օրը, այսինքն բարեկենդանի վերջին շաբաթ օրը։ Այդ պատճառով շատ զարմանալի է, որ Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութիւնն էլ նշանակել է իր պարահանդէսը փետրվարի 12-ին։ Այդ նշանակում է վնասել թէ իրան և թէ թատրօնական նուագահանդէսին. բացի դրանից այդ օրը ս. Վարդանանց տօն է, այսինքն հայոց թատրօնական ներկայացման վերջին օրը։ Ամենքիս քաջ յայտնի է, որ մեր բոլոր պարահանդէսներին, նուագահանդէսներին և թատրօնական ներկայացումներին յաճախում է մի և նոյն հասարակութիւնը, ուստի հաւանական է, որ միմեանց վրա արվող հանդէսները միմեանց կը վնասեն։ Շատ լաւ կանի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը, եթէ յետաձգի իր պարահանդէսը մինչև Զատկի տօները։

—

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՒՐՕՊԱՅՈՒՄ

Ներկան ստատաղինութեան մի շրջան է ներկայացնում, որի առաջ, դէթ ըստ երևոյթին, խոնարհվել են ներքին հարցերը և մինիստրական ճգնաժամերը։ Պատերազմական պատրաստութիւնների պատճառ են դարձել ոչ միայն այն քաղաքական խառնաշփոթութիւնը, որոնք վաղուց է արդէն յուզում են եւրօպական կաբինետները, այլ և բուռն հայրենասիրական այն զգացմունքները, որոնք յարմար րոպէի են սպասում դուրս թռչելու համար, և որոնք վ ր է ժ խ ն դ ր ո ւ թ ե ա ն դրօշակի տակ՝ պատրաստ են արիւն թափելու Էլզաս-Լօթարինգիայի գեղեցիկ հովիտներում.... Այդ զգացմունքի խորութիւնը անկասկած լաւ է զգում և ինքն Ֆրանսիան և իշխան Բիսմարկ, որը բացականչում է անդադար՝ որ եթէ Գերմանիան չաւելացնի իր զօրքը, կորած է, և որը ոգևորված բառերով նկարագրում էր ռէյխստագի մէջ այն ապագայ դրութիւնը, երբ Ֆրանսիան ոտք դրած կը լինի Բերլինի մէջ, և կը սկսէ բաժան-բաժան անել գերմանական կայսրութիւնը, որի միութեան համար ինքը իշխան Բիսմարկ այնքան զոհեր է անել տուել շատ տարիներ առաջ։ Ընցեալ զոհողութիւնները նոր զոհեր են պահանջում, և ինքը Բիսմարկ զգում է, որ գործերը աւելի ու աւելի բարդվում են։ Գերմանական կառավարութիւնը հաշտ աչքով չէ կարող նայել այն տարբերութեան վրա, որ նկատվում է Ֆրանսիայի և Գերմանիայի մէջ։ Գերմանական ռէյխստագը մերժեց զինուորական օրինագիծը. ամենքը սպասում են որ նոր ռէյխստագն էլ կը մերժի։ Գերմանական կառավարութիւնը այնքան աննպաստ դրութեան մէջ է զգում իրան, որ հակառակ ռէյխստագի վճռին՝ սկսել է շատացնել մի քանի նահանգներում եղած զօրքերի թիւը։ Իշխան Բիսմարկ ամենայն միջոց գործ է դնում, պատերազմական սարսափ գցել պարլամենտական նոր ընտրութիւնների վրա։ Միւս կողմից ոգևորութիւնը աճելով աճում է Ֆրանսիայում։ Գեներալ Բուլանժէ մեծ ժողովրդականութիւն է վայելում, և թէ լրագրութիւնը և թէ հասարակաց կարծիքը պնդում է, որ պէտք է ազատութիւն տալ Բուլանժէին ներկայ հանգամանքներում գործելու։ Վերջին լուրերից երևում է, որ Ֆրանսիայի սահմանների վրա մեծ պատրաստութիւններ են լինում. սահմանագլխի վրա շինվում են բնակարաններ զօրքի համար. բոլոր մշակները զբաղված են դրանցով, երկաթուղու գնացքները անդադար տախտակեղէններ և ուրիշ նիւթեր են բերում այդ բոլորի համար։ Մեծ քանակութեամբ ձիեր են բերվում Ֆրանսիա. իսկ Գերմանիան արգելեց իր սահմաններից ձիեր դուրս տանելը։ Անգլիան առանձին հոգատարութեամբ յուղ է ածում Ֆրանսիայի և Գերմանիայի մէջ վառվող պատերազմական կրակի վրա։ Պատերազմի հետևանքները, ներկայ հանգամանքներում և պայմաններում, այնքան սարսափելի են թւում եւրօպական շատ պետութիւնների համար, որ շատ տեղերից ցանկութիւն են յայտնում խաղաղութիւնը պահպանված տեսնել։ Խաղաղութեան և պատերազմի մէջ տեղի է ունենում մրցում,—և այդ մրցման վախճանն է, որ դեռ մի փոքր անորոշ է եւրօպական քաղաքականութեան համար, անորոշ է, որովհետև Ֆրանսիան և Գերմանիան իրանց հաշիւները պէտք է տեսնեն միմեանց հետ՝ պատմական վրէժխնդրութեան հանգոյցը լուծելու համար....

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Ժընևից հաղորդում են, որ «Խաղաղութեան և ազատութեան միջազգային միութիւնը» ուղղեց գերմանական ընտրողներին հետևեալ հրաւէրը. «Գերմանական ընտրողներ. ռէյխստագը արձակված է։ Դուք պէտք է ընտրէք նոր պարլամենտ։ Այդպիսով գերմանական ազգը անսպասելի կերպով միջոց ունի օգտվելու իր ազատութիւնից և խօսելու հակա-մարդասիրական կանոնները...։ Ընտրողներ, մի կորցնէք յարմար րոպէն, վերականգնեցէք միջազգային համաձայնութիւնը. զինաթափ լինելը կարելի դարձրէք. ընտրեցէք այնպիսի պատգամաւորներ, որոնք վճռէին հետևել խաղաղութեան քաղաքականութեանը՝ արդարութեան և ազատութեան չափի վրա...»

—Գերմանիայում պատերազմական դրդումները աճելով աճում են։ Ֆրանսիական մամուլն էլ՝ թէև չափաւորութիւն է պահպանում, բայց և

այնպէս անկարող է լսել յուզմունքների ներկայ րոպէներին: Ֆրանսիական նշանաւոր հրապարակախօսները այն համոզմանն են հասնում՝ որ պատերազմը անխուսափելի է: Ֆրանսիացի Ջօն Լէմուան յայտնի պուբլիցիստը խօսելով պատերազմի պատճառների մասին, ասում է. «Գուցէ Ֆրանսիան ժամանակով հաշտվում էր այն մտքի հետ, որ Էլզասը Գերմանիայի ձեռքն է անցել. բայց Լօթարինգիայի՝ գերմանական իշխանութեան տակ մնալու մտքի հետ հաշտվել, այն Լօթարինգիայի, որ Ցոլհաննա դ'Արկի հայրենիքն է,—երբէք:»

—Ֆրանսիայի սահմանների վրա անընդհատ եռանդով շինվում են բնակարաններ զօրքի համար:

—Լիոնում բռնվեցան մի քանի անձինք, որոնք համարվում են գերմանացի լրտեսներ:

—Պատերազմական տենդը աւելի և աւելի սաստկանում է Եւրօպայում: Գերմանական կառավարութիւնը ուշք չը դարձնելով բէյխստագի արտայայտած ցանկութեան վրա, չը սպասելով նոր ընտրութիւններին, արդէն սկսել է մի քանի տեղերում զօրքի թիւը շատացնել, և այն հաշւով, որ ապրիլին ամեն բան պատրաստ լինի:

—Բերլինից եկած լուրերից երեւում է, որ գերմանական թագաժառանգ իշխանը չէ համակրում հակա-ֆրանսիական քաղաքականութեանը:

—Բօլգարական հարցի մասին խաղաղասիրական լուրեր չեն գալիս, թէև մի կողմից մի քանի պետութիւնների ներկայացուցիչները յոյս են յայտնում, որ Բօլգարիայի գործերը խաղաղ վախճան կունենան, բայց միւս կողմից Մակեդօնիայում նկատվող շարժումները աւելի բարդում են հարցը: Հեռագիրներից երեւում է, որ Մակեդօնիայի ապստամբական շարժումների մէջ մեծ դեր են կատարում Բօլգարիայի կառավարութիւնը և Սերբիան:

—Շվեդիայում և Նօրվեգիայում, ինչպէս երեւում է վերջին տեղեկութիւններից, պատերազմական պատրաստութիւններ են լինում, թէև մի փոքր ծածուկ կերպով:

—Դանիայում պատերազմական պատրաստութիւնները աւելի կատաղի կերպով են լինում. պատերազմական մինիստրը մի բանկետի ժամանակ խօսելով Եւրօպայի այժմեան դրութեան մասին ասաց. «Մեր հայրենակիցներից շատերը այժմ դերի են պրուսական իշխանութեան ներքոյ. մենք պէտք է աշխատենք յետ ստանալ կորցրածը:»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսիական գիտութիւնների ճեմարանում ներկրում Emile Rude մի զեկուցում կարդաց, որը վերաբերում է Հնդկաստանի և Եւրօպայի մէջ ջրանցք շինելուն. ջրանցքը պէտք է անցնի Եփրատի հովիտներով և Պարսից ծոցով: Առաջարկողը այն միտքը յայտնեց, որ այդ ջրանցքի շինութեան համար տեխնիկական մեծ դժուարութիւններ չը կան, բայց մի քանի ժայռեր փորելուց, որ մի հեշտ բան է ժամանակակից գիտութեան և տեխնիկայի համար: Այդ ջրանցքի շինութիւնը, զեկուցանող ֆրանսիացու կարծիքով, կը պահանջի մօտ մի միլիարդ ֆրանկ ծախս:

*
* *

Բերլինում ներկայումս պահվում է մի եօթ շաբաթական երեխայ, որը իր ծնողաց իններորդ որդին է: Նրա բոլոր եղբայրները և քոյրերը առողջ են, իսկ այդ երեխան ծնվեցաւ առանց բազուկների, այնպէս որ ձեռքի թաթերը ուղղակի կապած են ուսերին: Երեխայի մարմնի միւս մասերը առողջ են:

*
* *

Ռումինական թագուհին, որը յայտնի է գրականութեան մէջ «Կարմէն Սիլվա» կեղծ անունով, շուտով հրատարակելու է գերմաներէն լեզուով մի վիպական գրուածք՝ «Բաղխում են» վերնագրով:

*
* *

Լօնդօնում, յունվարի 10-ին, հրէական դրամատիկական կլուբում տեղի ունեցաւ մի սարսափելի տեսարան: Ներկայացման ժամանակ յանկարծ լսվեցաւ «հրդեհ» աղաղակը: Հասկանալի է այդ բառի ազդեցութիւնը այնպիսի տեղերում, որտեղ խռնված են շատ մարդիկ.... Ժողովուրդը սկսեց դուրս փախչել, և այդ խառնաշփոթութեան ժամանակ սպանվեցան՝ 12 կին, երեք երեխայ և մի տղամարդ:

*
* *

Պարսից շահը շատ սիրում է որսորդութիւնը: Օրերումս նա հազիւ ազատվեցաւ մի վտանգից. որսի ժամանակ շահի վրա յարձակվեցան երկու արջ միանգամից,—և եթէ նրա օգնութեանը չը հասնէր իր անվեհեր ծառան, դուցէ հետեւանքը շատ տխրալի լինէր Պարսկաստանի համար.... Մի քանի օր առաջ շահը նոյնպիսի մի դէպքով ազատվեցաւ և մի վագրի ճանկերից:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի: Բարձրագոյն հրամայված է. «այժմեանից սկսած մինչև նոր կարգադրութիւն անելը արգելել Ռուսաստանի՝ եւրօպական և Անդրկովկասեան սահմաններից ձիեր դուրս տանել: «Journal de St. Pétersbourg» հերքում է «Times» լրագրի այն լուրը, որ իբրև թէ Ռուսաստանը մտադիր է տիրապետել Նորվեգիայի Օֆոտէն նաւահանգիստը և այնտեղից սպառնալ Անգլիային: Լրագիրները հաղորդում են, որ մտադրութիւն կայ բանալու պետական բանկի մի քանի բաժանմունքներ: Այսօր մուրհակների կուրսը անսպասելի կերպով ընկաւ. Լօնդօնի վրա $21^5/_8$, Բերլինի վրա՝ 184, և Փարիզի վրա 229, ոսկին 9 ր. 12 կ.: Բօրսայի բոլոր արժէթղթերի գները նշնաւոր կերպով ընկան: Դրա պատճառը Փարիզի և Բերլինի բօրսաների մէջ տիրապետող սարսափն է:

ՓԱՐԻԶ, 22 յունվարի: «France» լրագիրը բարձր շրջաններից ներշնչված մի յօդուածում ասում է, որ պետութիւնների յարաբերութիւնների մէջ ոչինչ մի այնպիսի բան չը կայ, որը արդարացնէր ներկայումս տիրապետող տագնապը:

ԲՐՒՍՍԵԼ, 22 յունվարի: Ֆինանսների մինիստրը մտադիր է շուտով առաջարկելու 50 միլիօն փոխառութեան մի նախագիծ՝ պատերազմական նպատակների համար:

ՍՕՖԻԱ, 22 յունվարի: Բօլգարական հարցի առիթով բանակցութիւնները կը սկսեն միմիայն կալչեւի Կ. Պօլսից վերադառնալուց յետոյ, որին սպասում են վաղը:

ԼՕՆԴՕՆ, 22 յունվարի: Պահպանողական «Standard» լրագիրը ասում է, որ եթէ Ռուսաստանը Ֆրանսիայի և Գերմանիայի միմեանց հետ պատերազմ ունենալուց առաջ կամ յետոյ, կարշաւի դէպի Բալկանեան թերակղզին, Կ. Պօլիսը տիրապետելու նպատակով,—այն ժամանակ Անգլիան անտարբեր մնալ չէ կարող. ուստի Անգլիան պէտք է զինաւորվի, և պատրաստ լինի դիմադրելու պատահարներին: Անգլիական բանկը իջեցրեց դիսկօնտը $5^0/_0$-ից մինչև $4^0/_0$:

ՓԱՐԻԶ, 22 յունվարի: Այստեղ ստացված է Սուդանից մի լուր, որ աբիսինացիները յարձակվեցան իտալացիների վրա Մասսօվայի մօտ, և տանեցին նրանց յետ քաշվել դրսի ամրութիւններից:

ՀՌՕՄ, 23 յունվարի: Վճռված է զօրք ուղարկել դէպի Մասսօվա, և այդ պատճառով իտալական պարլամենտին առաջարկված է նշանակել կառավարութեանը 5 միլիօն ֆրանկի կրեդիտ: Աֆրիկայից ստացված վատ լուրերը խիստ տպաւորութիւն գործեցին մայրաքաղաքի ազգաբնակութեան վրա: Պարլամենտի վիճաբանութիւնները խիստ խռովութիւն ընդունեցին: Ամբոխի բազմութիւնը շրջապատում է պարլամենտի շինութիւնը, որ պահպանվում է զօրքերով: Անկարգութիւն չէ եղել:

ԼՕՆԴՕՆ, 23 յունվարի: Ջէրչիլլ ուղևորվում է երկար ժամանակով եւրօպական ցամաքը, իր առողջութիւնը վերականգնեցնելու համար:

ԱԹԷՆՔ, 23 յունվարի: Յունական պարլամենտի նիստերը բացված են գահական ճառով, որի մէջ, ի միջի այլոց, ասված է որ Յունաստանը իր ֆինանսների բարեկարգութեամբ, և զօրքի ու նաւատորմի մասին իր ունեցած հոգատարութեամբ կը հասնի ազգային նպատակների հասնելուն, երկրի հեղինակութեան բարձրանալուն և հելլենիզմի զարգացմանը:

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ, 23 յունվարի: Երէկ ազգային ժողովը որոշեց նշանակել հինգ միլիօն սպառազինութեան կատարելագործման նպատակով:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, յունվարի 26-ին, ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ հայ դրամատիկական ակումբի խումբը կը ներկայացնի ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԱՀ դրամա հինգ գործ. հեղին. Ջիակօմէտիի: Կորրադօի դերը կը կատարէ պ. Ադամեան:

Սկիզբն է 8 ժամին:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

խորհուրդը յայտնում է ի գիտութիւն ընկերութեան անդամներին, որ կիրակի, ամսիս 25-ին, առաւօտեան 11 ժամին, քաղաքային տան դահլիճում նշանակված է ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ՝ քննելու և հաստատելու համար ներկայ 1887-ի նախահաշիւը:

2—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

հայոց եկեղեցական ծխական ուսումնարանների երրորդ ու չորրորդ տարիների համար կազմած

„ՀԱՄԱՌՕՏ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ“

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԻ: Գրքոյկը, որ բաղկացած է 56 երեսից, պարունակում է իր մէջ՝ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆԸ, ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ և ՄԱՍՈՒՆՔ ԲԱՆԻՆԵՐԸ: Գինն է 20 կօպէկ: Գումարով առնողներին զիջում կը լինի: Ծախվում է հրատարակչի՝ Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում: Կարելի է գնել նաև ինձ հետևեալ հասցէով. Тифлисъ.—Авлабаръ. учителю Ованесу Назарянцъ. Յ. Նազարեանց:

2—2

15—100

ВЫСОЧАЙШЕ Утвержденное Кавказское Товарищество торговли аптекарскими товарами въ Тифлисѣ (Графская ул., противъ Музея).

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ (Գրաֆսկայա փողոց, Մուզէյի դիմաց):

Ստացված է Մալց-Էկստրակտ և հացի համար կօնֆեկտներ՝ «Մի հացիր»: Ձկան իւղ՝ մաքրած և ոչ-մաքուր. Պրօվանսի ձէթ, քացախի էսենցիա, բուսական ձէթ, ԲԵՐԺԵՐԻ ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՕՃԱՌ, լեղակ՝ փոշիով և գունդերով. բժեր հանելու դեղեր, կօշկաների և վէտնիճ կօշիկների համար. սամավարը և առհասարակ մետալեայ գործիքները սրբելու իւղ և փոշի: ՇՎԵԴԱԿԱՆ ԳՐԵՑՄԻ ԱՌԱՋԻՆ ՖԻՐՄԱՅԻ ԼՈՒՑԿԻ, և անասնութեան ուրիշ պարագաներ: Լէնգիլի թխանեռ բալզամը. թխանեռ կրէմ. Էմուլսիա և Էնգլանդի կօսմետիկական սպիրտներ, երեսի և մորթու թարմութիւնը պահպանելու համար: Կինունէնի Էլեօպատ մազերը անդացնելու համար:

Դեղատան ապրանքների վաճառման Կովկասեան ընկերութեան մէջ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, և ԲԱԳՈՒԻ նրա բաժանմունքում:

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
НА 1887 ГОДЪ
НА ЛИТЕРАТУРНО-ПОЛИТИЧЕСКУЮ ГАЗЕТУ

„НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ“

(IV годъ изданія).

Выходитъ ежедневно, ВЪ ТИФЛИСѢ, подъ редакціей **А. В. Степанова.**

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: за годъ 10 р., за полгода 6 р., за 3 мѣсяца 3 р. 50 . и за мѣсяцъ 1 р. 50 к.

Подписка принимается и гг. иногородные адресуются: *Тифлисъ, контора редакціи «Новаго Обозрѣнія», Головинскій проспектъ, домъ № 7.* 2—2

Մի հայ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իր ուսումը Գայիանեան դպրոցում, ցանկանում է մանկաւոր տեղերում դասեր տալ: Հասցէն „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրատունը:

ԿՕՖԷ ՄՕԿԿՕ

Ս. ՍԻՈՒ և ԸՆԿ.

(Ц. 4907) 46—50 (շ)

ԲԱՐՕՆ ՖՕՆ-ԿՈՒՋԵՆԲԱԽԻ

ԱՊԱԿՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Պատրաստում է ամենանոր սիստեմայի

Լ Ա Մ Պ Ա Յ Ի Ա Պ Ա Կ Ի Ն Ե Ր

Նոյնպէս և լամպայի ուրիշ պարագաները, էժանացրած գներով: Մանրամասնութիւնները կարելի է իմանալ Սիմէնս և Գալսկէ գործակալութեան գրասենեակի մէջ, Թիֆլիսում: 4—10 (և. շ.)

ԹՈՅԼՏՈՒԹԵԱՄԲ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

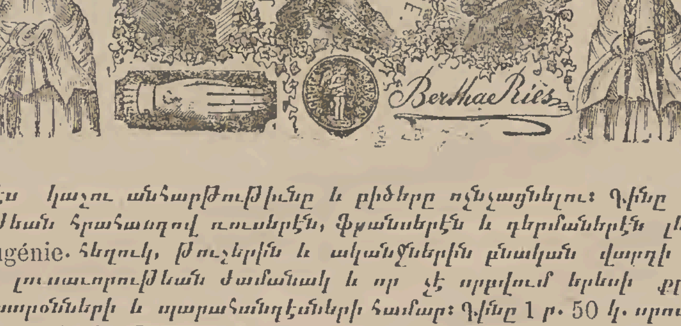

Էլէկսիր-Melange. Մազերի արագ և առատ բուսցնելու համար և նրանց պահպանելու թափվելուց: Գինը 2 ր. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգի հետ միասին, ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուով:

Բալզամ—Eugénie. դամնեա և պաակի փունջի ծաղիկներից, երեսին, շրթունքին և ձեռքերին քնքշութիւն և փափկութիւն, նոյնպէս և մարմարիօնի սպիտակութիւն տալու համար, շուշանի և վարդի անուշահոտութեամբ, նոյնպէս կաշու անհարթութիւնը և բծերը ոչնչացնելու: Գինը 1 ր. 75 կ. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգով ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուներով:

Կարմրագեղ—Eugénie. հեղուկ, թուշերին և ականջներին բնական վարդի գոյն տալու, որ չէ փոխվում էլէկտրական լուսաւորութեան ժամանակ և որ չէ սրբվում երեսի քրտինքից: Առաջարկվում է մանաւանդ թատրօնների և պարահանդէսների համար: Գինը 1 ր. 50 կ. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգով ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուով:

Այդ բոլոր երեք կօսմետիկական արդիւնքները բժշկական վարչութեան վկայութեամբ, չեն պարունակում իրանց մէջ ոչ և է վնասակար նիւթեր: Բէրթա Րիս.

ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ՊՈՄԱԴ

խսկական «Pasta Eugénie», գերազանց միջոց կաշու ամեն տեսակ բծերի, և երեսի վրա պատահող ուրիշ անախորժ երեւոյթների դէմ: Տալիս է երեսի գոյնին երիտասարդական թարմութիւն և գեղեցկութիւն: Գինը մի սրուակի համար 1 ր. 60 կ.

Քինին-գլիցերինեան պօմադ պերուական բալզամից, մազերը անդացնելու, խտացնելու և մեծացնելու համար: Գ. 2 ր. սրուակի համար:

Ձեռքերի պօմադ: Գինը սրուակի համար 1 ր. 30 կ.: Իւրաքանչիւր սրուակի վրա գտնվում է պաշտպանողական դրոշմ, մի «հրեշտակ» և հետևեալ ստորագրութիւն «Bertha Ries».

Իսկական «Poudre-Eugenie» սպիտակ և վարդագոյն փոշի. Գ. արկղիկի, վրձինով 1 ր. 50 կ. առանց վրձինի 1 ր. 20 կ.

Մազերի ներկը երեք գոյնի. սեւ, շագանակագոյն և բաց-շէկ. Գ. արկղիկի 3 ր. Ներկը «Րիս Գուտմանի» գործարանի:

Գլխաւոր պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ գտնվում Վ. Գրիվնակի գեղատան ապրանքների մագազինում, «Լօնդօն» հիւրանոցի տակ, Զուբալօվի տանը: 79—100